

видання є несистемне і досить хаотичне подання матеріалів, розміщення описів в різних рубриках, що перешкоджає цілісному сприйняттю всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю» як окремого феномена сучасної історико-педагогічної науки – сухомлиністики.

У 2018 р. побачило світ видання «В. О. Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження: біобібліографічний покажчик» (2018), де вперше педагогічні читання було виділено в окрему рубрику: «Всеукраїнські педагогічні читання “В.О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю”» [3, с. 326–338]. Вони лише названі в хронологічному порядку – від 1993 до 2017 р., і їх перелік охоплює 12 сторінок. Опис і розкриття змісту педагогічних читань несуть у собі цінний і ще не використаний сучасною історико-педагогічною наукою та біографістикою матеріал, який прислужиться багатьом дослідникам та педагогам-практикам. І колектив відділу педагогічного джерелознавства та біографістики працює нині над заповненням цієї прогалини.

Список використаних джерел

1. В. О. Сухомлинський : біобібліографія: 2001–2008 рр. / АПН України, Укр. асоц. Василя Сухомлинського, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; упоряд. Л. М. Заліток. Київ : Богданова А. М., 2008. 196 с.
2. В. О. Сухомлинський : біобібліографія: 1987–2000 рр. / Укр. асоц. Василя Сухомлинського, ДНПБ України, Київ. нац. екон. ун-т ; уклад.: Г. І. Сухомлинська, О. В. Сухомлинська ; за ред. Н. О. Гажаман, Л. І. Ніколюк. Київ : КНЕУ, 2001. 128 с.
3. Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження : біобібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; упоряд.: Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д., Страйгородська Л. І. та ін. Вінниця : Твори, 2018. 395 с.

РЕФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: ІСТОРІОГРАФІЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

*Т. Л. Гавриленко, доктор педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу педагогічного
джерелознавства та біографістики*

Перегляд та оновлення змісту освіти – одвічна й масштабна педагогічна проблема, що особливо загострюється у періоди суспільно-політичних і соціально-економічних зрушень. Одним із таких в історії України є кінець ХХ – початок ХХІ ст., позначений національно-державним відродженням, формуванням нової політичної, економічної та соціальної систем, що мало помітний вплив на розвиток шкільної освіти, зокрема її початкової ланки. Увага науковців і практиків у цей час була сфокусована на реформуванні змісту початкової освіти, адже, за твердженням академіка О. Я. Савченко, він є «своєрідною моделлю вимог суспільства до підготовки молодих поколінь до життя. У ньому в особливій формі відображається матеріальна та духовна культура людства» [1, с. 6].

З'ясовано, що впродовж останніх десятиліть з'явилися історико-педагогічні розвідки, у яких висвітлюються питання реформування змісту початкової освіти в окреслених хронологічних межах. Передусім привертають

увагу праці відомого фахівця у галузі початкової освіти О. Я. Савченко. У наукових студіях вченої (Реформування змісту початкової освіти, 1996; Дидактика початкової школи, 1997, 1999, 2002; Розвиток змісту початкової освіти в умовах Державного суверенітету України: методологічний, законодавчий, дидактичний аспекти, 2011; Дидактика початкової освіти, 2012; Етапи модернізації змісту початкової освіти: український досвід, 2018) розкрито методологічний, законодавчий та дидактичний аспекти розвитку змісту початкової освіти; визначено та проаналізовано основні етапи його модернізації протягом 1991–2018 рр.

Історіографію проблеми дослідження суттєво доповнюють роботи української вченої Я. П. Кодлюк (Розвиток підручникотворення у галузі початкової освіти України в умовах державної незалежності, 2002; Теорія і практика підручникотворення у галузі початкової освіти України (1960–2000 рр.), 2005), де схарактеризовано процес підручникотворення в контексті реформування змісту початкової освіти у період розроблення і впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти.

Привертає увагу і докторська дисертація О. Й. Фізеші «Початкова школа Закарпаття в системних освітніх трансформаціях другої половини ХІХ – початку ХХІ ст.» (2016), у якій з позицій історико-педагогічної регіоналістики відображено еволюцію змісту початкової освіти в умовах поліетнічного Закарпатського краю в 1991–2011 рр.

У кандидатських дисертаціях, хронологічні межі яких дотичні до доби незалежної України, розглянуто окремі аспекти окресленого питання, а саме: національна спрямованість змісту українських підручників з читання для молодших школярів (Н. М. Кузьменко, 1999); зміст природничої освіти учнів початкової школи (Н. М. Смолянчук, 2010).

Розвиток змісту початкової освіти в перше десятиліття державної незалежності України висвітлено також у низці наших публікацій (Розвиток змісту початкової освіти в Україні в період відродження національної школи (1991–2001), 2016; Нові тенденції розвитку змісту початкової освіти в Україні у період відродження національної школи (1991–1996 рр.), 2018; Розвиток початкової освіти в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття: історико-педагогічний аспект, 2019; Конструювання змісту початкової освіти на нових методологічних і дидактичних принципах у період відродження національної школи в Україні (1991–1996), 2020).

Отже, історіографічний пошук показав, що реформування змісту початкової освіти в незалежній Україні перебуває в дослідницькому полі українських науковців. Водночас здійснені історико-педагогічні розвідки не вичерпують усі аспекти окресленого питання, відкриваючи простір для подальшого вивчення такого: створення та впровадження стандартів для початкової освіти, аналіз документів з історії модернізації змісту початкової освіти, внесок українських вчених у розвиток змісту початкової освіти тощо.

Список використаних джерел

1. Савченко О. Я. Реформування змісту початкової освіти. *Початкова шк.* 1996. № 1. С. 4–8.

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ М. І. ПИРОГОВА У ВІРТУАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Є. Ф. Демида, науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

Цифровізація сучасної системи освіти стимулює розбудову віртуального освітнього простору – нагромадження «контенту інтернету, який може бути використаний з навчальною метою» [1, с. 29]. Потужним компонентом мережевого освітнього поля став електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу», створений на вебпорталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Цей ресурс «цілісно представляє життєвий шлях і науковий доробок конкретної педагогічної персоналії та відображає ступінь її дослідженості в науковому просторі, що сприяє поглибленню інформаційних запитів широкого кола віддалених користувачів, зокрема науковців, викладачів, студентів, аспірантів, докторантів України і світу з різноманітних проблем історії національної та зарубіжної освіти, гуманістичної педагогічної думки» [2, с. 225]. Належне місце в ресурсі відведено персоналії всесвітньо відомого вченого-хірурга, талановитого педагога Миколи Івановича Пирогова (1810–1881) [4].

Учений зробив великий внесок у розвиток педагогічної теорії й освітньої справи в Україні. Він був засновником медичного факультету Університету Св. Володимира в Києві, університету в Одесі, недільних шкіл для дорослих. Перебуваючи на посаді попечителя Одеського (1856–1858), а пізніше Київського (1858–1861) навчальних округів, розробив проєкт реформи системи освіти за ступенями, в якій, при переході від одного ступеня до іншого, зберігався принцип наступності й водночас завершеності освіти на кожному щаблі. Новаторськими були й погляди М. І. Пирогова про виховання, якому він відводив дуже відповідальну роль у житті суспільства в цілому й кожної особистості зокрема. Він «першим поглянув на освіту, виховання і науку як на «питання життя», обґрунтував ідею загальнолюдського виховання «істинної людини», громадянина вільного, самореалізувального суб'єкта, образ якого в його творчості відповідає гуманним запитам ХХІ століття, сучасним загальним закономірностям і тенденціям світового розвитку» [3, с. 5].

До 210-ї річниці від дня народження М. І. Пирогова оновлено вміст персональної сторінки ресурсу, присвяченої постаті педагога і вченого. У процесі дослідження проаналізовано та внесено зміни в структуру сторінки. Визначено рубрики: «Біографія», «Біобібліографія», «Повнотекстові праці М. І. Пирогова», «Нагороди та відзнаки М. І. Пирогова» (нова рубрика), «Ушанування пам'яті» (нова рубрика), «Пироговські читання», «Фотогалерея». Проведено джерелознавчий пошук за тематикою рубрик, виявлено пласт нової